

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI
2 ULUSAL ÇEVRE MÜHENDİSLİĞİ KONGRESİ
İstanbul, 4-5 Aralık 1997

MADEN İŞLETMECİLİĞİ VE ÇEVRESEL ETKİLERİ ZONGULDAK ÖRNEĞİ

Nazmiye UZUN
Zonguldak Valiliği, İl Çevre Müdürlüğü, Zonguldak

Fusun UYSAL
Tekirdağ Üniversitesi, Çorlu Mühendislik Fakültesi, Çevre Bölümü, Tekirdağ

Mehmet Ali ATILGAN
Zonguldak Valiliği, İl Çevre Koruma Vakfı, Zonguldak

ÖZET : Hızla gelişmekte olan ve önemli yatırımlara gereksinim duyan ülkemizde uygulanabilir etkili bir "ÇED Mekanizması"nın oluşturulması yönetsel bir gerekliliktir

"Çevresel Etki Değerlendirmesi", Ekonomik kalkınma planlarının çevresel boyutunu öne çıkaran "SÜRDÜRÜLEBİLİR" kalkınmanın aracı sayılan bir süreçtir

Bu çalışmadan; 2872 Sayılı Çevre Yasası ve Yasaya ilişkin olarak 07 Şubat 1993 tarihinde Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe konulan "ÇED Yönetmeliği" ile çelişen ancak Mevzuat içerisinde yer alan yasal düzenlemeler gereğince yürütülen Maden İşletmelerinin yarattığı çevre sorunlarının ilgililere aktarılması, ÇED Yönetmeliği ve bu yönetmelik ile çelişen 3213 Sayılı Maden Yasasının irdelenmesi amaçlanmıştır

ANAHTAR KELİMELER : ÇED, ÇED Yönetmeliği, Lavvar, Maden Yasası

MINING MANAGEMENT AND ITS ENVIRONMENTAL EFFECTS ZONGULDAK AS AN EXAMPLE

SUMMARY : That an applicable, effective "EIA Mechanism" should be formed in our country, which still develops and needs important investments, is administratively necessary

" The Evaluation of Environmental Effect" is a process regarded as a means of sustainable development which considers the importance of environment factor of Economic Development Plans

In this study it is aimed to tell the concerns the environmental problems created by mining management which has been carried out according to the instructions which are-placed in the current law but is of a contradiction with the "EIA Instructions", which were put into practice published in Official Paper on 07 02 1993, and to examine the EIA Instructions and the law number 3213 which is of contradiction with these instructions

KEYWORDS : EIA, EIA Instruction, Coal Washing Unit, Mine Law

1- GİRİŞ

Ülkemizde madencilik faaliyetlerinin en gelişmiş yöresi "Zonguldak Kömür Havzasıdır" Kömür üretiminin havzadaki 150 yılı aşan geçmişine karşın değişmeyen durumlardan en önemlisi kömür işletmeciliğinin çevresel değerler üzerine olan olumsuz etkisidir.

Havzada kömür üretimine ilişkin ilk yasal düzenleme 1867'de düzenlenen ve uzun yıllar uygulanan "Dilaver Paşa Nizamnamesi"dir.

"Dilaver Paşa Nizamnamesi" ocakların idare biçimini, kömürün verilme koşullarını, maden direği sağlama işlerini, ocakların kiralanmasını, ocakların numaralanmasını, damarların adlandırılmasını, işçilerin kaza geçirmesi halinde tedavilerini kapsayan 8 bölüm ve 100 maddeden oluşan oldukça kapsamlı bir düzenlemedir (KURAL, 1991)

Sınırları 17 Ocak 1910 tarih ve 289 Sayılı Tezkere-i Samiyye Yasası ile belirlenen kömür havzası; uzun yıllar yabancı sermayelerin ilgi odağı olmuş genç Türkiye Cumhuriyetinin anlamlı mücadelesi sonucunda 1936'da devletleştirilmiştir. Havzada kömür üretimine ilişkin yasal düzenlemelere karşın "İllegal Üretim Kültürü" hep var olmuştur

Küreselleşme söylemlerinin dayatması olarak yaşamımızda yer alan "Özelleştirme" rüzgarları havzada etkisini ilk kez "Rödevans Usulü Üretim" biçiminde göstermiştir. Havzada rödevans karşılığı üretimin başlatılması hep var olan "İllegal Üretim" meşrulaştırmış ancak bu tür üretimin doğal değerlere olan baskısını arttırmıştır.

15 Haziran 1995 tarih ve 3213 Sayılı Maden Yasası'nın 16 maddesi gereğince madencilik faaliyetlerinde çevresel etkiler açısından önemli aşama sayılan "Arama Faaliyeti"ne ilişkin iznin verilmesinde "ÇED Raporu" istenmemesi doğal değerlerin korunması adına önemli bir eksiklikler

2872 Sayılı Çevre Yasası'na ilişkin olarak 07 Şubat 1993 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe konulan ÇED Yönetmeliği'nin Geçici 1 maddesi ile 23 Haziran 1997'de yürürlüğe konulan revize "ÇED Yönetmeliği"nin 6 maddesi "yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce, çevre mevzuatı ve diğer ilgili mevzuat uyarınca yetkili mercilerden izin ve/veya onay alınmış faaliyetlere bu yönetmelik hükümleri uygulanmaz" hükmüne dayanılarak ön işletme izni ve/veya işletme izni almış olan faaliyetlerin ruhsat sürelerinin uzatılmasına sınırsız haklar sağlanmıştır. 1993 tarihinden evvel ön işletme ve/veya işletme izni almış ancak ormanlık arazilerin kullanımı için izin alınmamış durumlarda da "ÇED Süreci" işletilmemektedir.

07 Şubat 1993 tarihli ÇED Yönetmeliğinin geçici 1 maddesi ile; hukuku Türkiye Taş Kömürleri Kurumu uhdesinde kaydıyla, TTK'nın kömür işletme ruhsatına dayanılarak maden sahalarının rödevans karşılığında işletmeye verilmesinde orman alanlarının tahsisinde "ÇED Süreci" başlatılmamaktadır. Böylece yıllarca sürececek olan bu tür faaliyetler ve oluşacak olumsuzluklar "ÇED Yönetmeliği" kapsamı dışında bırakılmışlardır.

Rödevans karşılığı üretim yapan maden işletmelerinin, asırlık ağaçların bulunduğu, meyilin fazla olduğu ormanlık sahalarda yürütülen arama ve sondaj çalışmalarını ile üretim faaliyetleri önemli çevre sorunlarına, heyelana ve erozyona neden olmaktadır.

II- MADEN VE TAŞ KÖMÜRÜ İŞLETMECİLİĞİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

Cumhuriyet döneminin madenlere ilişkin ilk yasal düzenlemesi 1935 yılında 2818 Sayılı Yasaya dönüştürülen 1861 tarihli "Osmanlı Maden Nizamnamesi"dir

Bu arada havzada iş hayatını düzenlemek amacıyla 1921 yılında 121 Sayılı "Havza-i Fahmiyye Kanunu" yürürlüğe konulmuştur 1923 İzmit İktisat Kongresinde madencilik özel sektörün gelişmesine bırakılmış olmasına karşın 1928-1930 dünya mali krizi nedeniyle 1930'ların başında madencilik devletçe işletilmesi benimsenmiştir Bunun sonucunda 1936'da "Ereğli Kömür Şirketi" kurularak Zonguldak Taşkömürü Havzası devletleştirilmiştir Devletleştirilme sürecinde "3867 Sayılı Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşletilmesi Hakkında Kanun" düzenlenerek yürürlüğe konulmuştur

1935'de düzenlenen 2818 Sayılı Maden Yasası 1954'de yeniden düzenlenerek 6909 Sayılı Maden Yasası yürürlüğe konulmuştur 6909 Sayılı Maden Yasası'nda 3867 Sayılı "Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşletilmesi Hakkında Kanun" ile ilgili olarak herhangi bir hüküm yer almamaktadır Bu nedenle Türkiye'deki maden kömürlerinin, çağın tekniğinden yararlanılarak en iyi şekilde işletilmesi ve yönetimin uzmanlaşmış kadrolarla tek merkezden yürütülmesini sağlamak gayesiyle 1957 yılında 6974 Sayılı "Türkiye Kömür İşletmeleri Kanunu" yürürlüğe konuldu

6909 Sayılı Maden Yasası'nın bürokratik işlemlerinin devlet dairelerini aşırı derecede meşgul ettiği, teknik ve mali yönden yeterli olmadığı gerekçesiyle madencilik faaliyetlerine hız, yön ve verimlilik getirmek amacıyla 1985 yılında halen uygulanmakta olan 3213 Sayılı Maden Yasası yürürlüğe konuldu Maden Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik ise 22 Ağustos 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konuldu

Madenlerin aranması, işletilmesi, üzerinde hak sahibi olunması ve terk edilmesiyle ilgili esas ve usulleri düzenleyen 3213 Sayılı Maden Yasası ve yasaya ilişkin olarak yürürlüğe konulan "Maden Yasası'nın uygulanmasına dair yönetmelik metinlerinde madenlerin çevreye uyumlu biçimde "Sürdürülebilir" anlamda üretilmesine ilişkin herhangi bir düzenlemeye doğrudan yer verilmemiştir Ancak dolaylı olarak : 3213 Sayılı Maden Yasası'nın 36 maddesi; "Madencilik ve müteakip safhalardaki faaliyetler sırasında; cevher, metal ve ekonomik değer ihtiva eden, günün şartlarında teknik veya ekonomik değerlendirmesi mümkün olmayan posa, zenginleştirme bakiye yığını ve curuflar, çevre kirliliği açısından mahzur teşkil etmiyorsa geçirdikleri son işlemden çıktıkları şekliyle ayrı ayrı muhafaza edilirler Bu fıkraya aykırı hareket edenlerin teminatlarının 1/3'ü kesilerek Madencilik Fonuna irat kaydedilir " biçiminde düzenlenmiştir

Madencilik işletme yatırımı çok yüksek olan, başlangıçta yapılan yatırımın çok zor geri kazanıldığı, sadece cevherin bulunduğu yerde işletilmesi zorunluluğunun bulunduğu, uzun çaba ve yatırımlardan sonra cevhere ulaşıldığında, bazıların sanki kendi malı şimdi elinden alınmış gibi hissettiği, çevresel değerler üzerinde olumsuz etkileri olan bir sanayi dalıdır Bu özellikleri nedeniyle madencilik faaliyetlerinin çevresel etkilerinin üretim aşamasında olduğu kadar planlama aşamasında da değerlendirilmesi gerekliliği vardır

2872 Sayılı Çevre Yasası'nın 10 maddesinde tanımlanan ve 7 Şubat 1993 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "ÇED Yönetmeliği"nin amacı; gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kamu veya özel sektöre ait kurum, kuruluş ve

işletmelerin yatırım kararlarının çevre üzerinde yapabilecekleri tüm etkilerin belirlenerek değerlendirilmesi, tesbit edilen olumsuz etkilerin önlenmesi yada çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi ve alternatiflerin değerlendirilmesine ilişkin esasları düzenlemektir

Madencilik faaliyetleri "ÇED Yönetmeliği"nin EK-I'de 24 sütunda belirtildiği gibi "ÇED Raporu" alınması gerektiren faaliyetler arasında değerlendirilmiştir

6831 Sayılı Orman Yasası gereğince orman alanı sayılan yerlerde madencilik faaliyetleri için "Orman Arazilerinin Tahsisi Hakkında Yönetmelik" düzenlenerek 05 Nisan 1995 tarihli Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe konmuştur Bu Yönetmeliğin 10 Maddesine göre, orman arazilerinde, "Maden Ön İşletme İzni" ve 11 maddesine göre "Maden İşletme İzni" verilmesinde ÇED Belgesi alınması öngörülmüştür

III- YASAL DÜZENLEMELER ARASINDAKİ ÇELİŞKİLER

Tüm insanların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması . bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak düzenlemek amacını taşıyan 2872 Sayılı Çevre Yasası'nın 10 maddesinde tanımlanan "Çevresel Etki Değerlendirilmesi" konusundaki yönetmeliğin yasanın yürürlüğe konmasından 10 yıl sonra uygulamaya konulması korumacılık adına önemli sayılan bir "korumacılık paradoksudur "

Bu paradoksa ek olarak on yıl süren bir gecikmeden sonra yürürlüğe konulan ÇED Yönetmeliği'nin geçici 1 maddesi ile getirilen Yönetmeliğin yürürlüğe konulmasından evvel alınan izinleri kapsayan faaliyetlerin Yönetmelik kapsamı dışında bırakılması hakkı, çevre korumacılığı adına düzenlenen yasal düzenlemelerin ikinci bir "korumacılık paradoksu"dur

Maden faaliyetlerinin en önemli aşaması sayılan "Arama Faaliyetleri"nin 07 Şubat 1993 tarihli "ÇED Yönetmeliği" ve 05 Nisan 1995 tarihli "Orman Alanlarının Tahsisi Hakkında Yönetmelik" kapsamı dışında bırakılması çevresel değerlerin korunması adına diğer bir önemli çelişkidir

3213 Sayılı Maden Yasası'nın 17 maddesine göre 8'er aylık 3 arama dönemi ve 6 aylık proje hazırlık dönemi olmak üzere 30 aylık bir süre için arama ruhsatı verilmektedir Yine aynı yasanın 21 maddesine göre "Arama ruhsat süresi boyunca ruhsat sahibi faaliyet raporlarıyla tespit edilen görünür rezervin 1/10'una kadar cevheri istihraç edip satabilir." denmektedir Bu düzenleme ile yine madencilik faaliyetlerinin çevresel etkileri gözardı edilmiştir Çünkü toplam rezervin %10'unu üretmek için arazinin hazırlanması ve diğer faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde önemli çevre sorunları yaşanabilmektedir Bu faaliyetin kaybedilen doğa değerlerine tercih edilip edilemeyeceğinin irdelenmesi "Sürdürülebilirlik" adına gerekli görülmelidir Madencilik faaliyetlerinde toplam rezerv göreceli bir kavramdır Bir madencilik faaliyeti için toplam rezerv bir başka madencilik faaliyeti için toplam rezervinin %10'u olabilir Ve buna göre bir faaliyetle toplam rezervi işletmek için "ÇED süreci başlatılırken aynı oranda maden üretiminde bir başka faaliyette bu oran toplam rezervin 1/10'unu oluşturduğu için "ÇED süreci " başlatılmaması hem doğa değerleri adına hem de işletmeciler adına haksızlıktır

Maden On İşletme Ruhsatı ile Maden İşletme Ruhsatlarının alınmasında hem "ÇED Yönetmeliği" hem de "Orman Arazilerinin Tahsisi Hakkındaki Yönetmelik" hükümlerince "ÇED Raporu" gerektiren eylemler olarak tanımlanmasına karşın ne 3213 sayılı Maden Yasası'nda ne de Maden Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte "ÇED Süreci" ne ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Madencilik faaliyetlerine ilişkin teknik usul ve esasların belirlendiği "Kanun Gücü"ne sahip 3213 sayılı yasada "ÇED"e ilişkin bir hükmün bulunmaması önemli olan diğer bir çelişkidir.

Madencilik faaliyetlerine ilişkin yasal düzenlemelerin kendi içlerindeki paradoksları ile birbirleri arasındaki çelişkileri yukarıda aktarılmaya çalışıldı. Bu çalışmada tartışılması istenilen bir başka konu ise taşkömürü havzasındaki rödevans karşılığı özel sektöre devredilen taşkömürü üretim sahalarında yaşanan çevre sorunlarıdır.

IV- RÖDEVANS KARŞILIğI ÜRETİM VE SORUNLARI

Rödevans sözlük anlamı; "Lisans hakkı veya ticari marka sahibinin bunu devrettiği firmalardan aldığı maddi karşılık" olarak betimlenmektedir.

Havzada, Hazine-i Hassa İdaresi (1849-1859) ile başlayan kömür üretimi 90 yıllık bir süreçte uzun çabalar sonucu ülkenin sanayi ve enerji politikasına uygun şekilde, var olan taşkömürü rezervlerini en iyi şekilde değerlendirmek ve ülkenin taşkömürü gereksinimini karşılamak amacıyla devletleştirilen kömür ocakları; 16.06.1989 tarih ve 89/14248 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince rödevans karşılığı isteklilere devredilmeye başlanmıştır.

Zonguldak'ta görülen çevre sorunlarının en önemli nedenlerinden birisi madencilik faaliyetleridir. Çünkü Madencilik faaliyetleri; üretim atıkları (posa stokları), ocak içi ve kompresör sularının yüzeyde toplanması, cevher hazırlama ve zenginleştirilmesinde kullanılan kimyasallar ile oluşan sıvı ve katı atıkları ve en önemlisi yüzeydeki doğal yapının, estetiğin değişmesi biçiminde çevreyi çok etkileyen önemli sanayi dalıdır. Doğal yapının estetiğinin değişmesi nedeniyle "TASMAN" adı ile tanımlanan olgu, "Bakanlar Kurulu Kararı" ile "Doğal Afet Kapsamında" değerlendirilmiştir.

"Balkaya-Alacaağzı" gibi mevkiilerden günde yaklaşık 10 bin ton taş ve benzeri atıkların Karadeniz'e atıldığı. İl'in doğal plajlarında kumsal artık "kara yağlı" görünümündedir.

Böylesine önemli oranda çevre sorunları yaratan TTK Genel Müdürlüğü'nce yürütülen madencilik faaliyetlerinin bazı bölgelerin rödevans karşılığında özel sektöre devredilmesi 16.06.1989 tarih ve 89/14248 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince özel sektör ile TTK arasındaki bir sözleşme ile olanaklı olmaktadır.

Bu çalışma için örnek bir sözleşme incelendi (35381 Nolu Nanepınarı Maden Sahasına ilişkin sözleşme). Sözleşme 28 maddeyi ve eklerini içermektedir. Ancak hiç bir maddesinde "Çevre Korunacılığı" ve "Çevrenin Sürdürülebilir Planlaması" adına herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Sözleşme TTK Genel Müdürlüğü ile özel sektör arasındaki ilişkiyi düzenleyen hukuki bir metindir. Hukuki metinler, artık sadece insanlar arasındaki ilişkiyi değil ama onun yanında tüm canlılar arasındaki ilişkileri de kapsayacak biçimde düzenlenmelidir. 35381 nolu Nanepınarı sözleşmesi ve diğer tüm sözleşmeler bu bağlamda sorgulandığında "çevre boyutu"nun gözardı edildiği eksik hukuki düzenlemeler oldukları görülecektir.

Arazi varlığının %'60'ından fazlası ormanlık olan havzada rödevans karşılığı devredilen sahalara, orman alanlarının ve orman varlığının geleceği açısından da çok önemli sorun olacaktıdır

3867 Sayılı kanun ile devletleştirilen Zonguldak Taşkömürü Havzası'nda "Rödevans Usulü Üretim" yapan işletmelere 05 Nisan 1995 tarihinden sonra orman arazilerinin tahsisinde, TTK'nın ruhsatının 1993'den evvel alınmış olması gerekçesi ile "ÇED Raporu" istenmemiştir. Bu durum kaynakların korunması için öngörülen planmaya aykırılıktır. Aşağıdaki tabloda taşkömürü havzasında TTK Genel Müdürlüğü ve Rödevans karşılığı özel sektörcü yürütülen madencilik faaliyetleri sonucu gerçekleştirilen üretim ve atık miktarları verilmiştir.

Çizelgenin incelenmesinde; - 0 070 km² alanın sahibi olan TTK Genel Müdürlüğü'nün çeşitli işletmelerinin toplam 88 km²'lik alanından 1996 yılı içerisinde 3 320 074 ton tüvenan ve 2 422 984 ton satılabilir kömür üretilmiştir. Rödevans karşılığı özel sektörlerin toplam 222 002 m²'lik alanlarından 1996 yılı içerisinde 174 408 ton kömür üretilmiştir. TTK Genel Müdürlüğüne 1996 yılı üretilen tüvenan kömürü % 5 25'i kadar bir oranda kömür özel sektörcü üretilmektedir.

TTK Genel Müdürlüğü'nün satılabilir ve tüvenan kömür toplamının ise ancak % 3 03'ü oranında kömür özel sektörcü üretilmektedir (Verimlilik adına durum Sosyal-Ekonomik boyutlardan da sorgulanmalıdır).

- Atık miktarları sütununa bakıldığında rödevans karşılığı üretim yapılan sahalarda yok denecek ölçüde sıvı ve katı atığın çıktığı görülmektedir. Atık miktarlarının az olmasının temel nedeni "üretim biçimi farklılığı"dır. TTK üretiminde büyük alanlarda imalat yapılırken özel sektör sadece "kömürü" almayı hedefleyen bir yaklaşımla daha dar bir sahada üretim yapmakta bu nedenle hafriyatı ve posası az olan bir biçimde kömür elde etmektedir. Üretim yaptığı alanı kömürü aldığı sürece kullanmakta sonra orayı terk edip diğer bir noktaya geçmektedir.

- Cevheri zenginleştirme işlemi yapmayan özel sektörün lavvara atıkları olmadığı gibi özel sektörcü verilen bilgilerin doğruluğunun TTK Genel Müdürlüğü'nce sorgulanması gerekir. Çizelgede görülmeyen ama son derece önemli olan diğer bir çevre sorunu ise ormanlık alanlarda yapılan üretimlerde oluşmaktadır. Ormanlık alanda özellikle meyilli arazilerde açılan ocakların ve ocaklara ulaşan yolların "en kısa yoldan gitme" mantığı ile açılması ve ürünün taşınması ile önemli ölçüde heyelana, erozyona ve topraklarımızın kaybına neden olmaktadır.

"Orman Arazilerinin Tahsisi Hakkındaki Yönetmeliğe" göre özel sektörün kullanımına "ÇED süreci" başlatılmadan açılan ormanlık alanlarda ağaç bedelleri alınarak, üretim bitiminde alanın yeniden ağaçlandırılması koşulu ile üretime izin veriliyor. Ancak üretim sonucunda doğal yapısı ve bitki toprağı yok olan bu alanlarda "ORMANI" ve onun "BARIŞINI" oluşturmak çoğu kez olanaklı olmamaktadır.

Ormanlık alanlarda yürütülen madencilik faaliyetlerinde ÇED Yönetmeliği'nin Geçici 1 maddesinde planlama onayını uygulamaya başlamış olma koşulu getirilmiş olmalıydı.

TABLO : 1 Taşkömürü Havzasında TTK Genel Müdürlüğü ve Rödevans Karşılığı Özel Sektörce Yürütülen Madencilik Faaliyetleri Sonucu Gerçekleşen Üretim ve Atık Miktarları

İŞLETMECİ	İşletme Sayısı	Toplam Alanı (Ha)	Üretim Alanı (m2)	Üretim Miktarı ton/1996	Atık Miktarı	
					Sıvı m3/gün	Katı kg/gün
TTK Genel Müd. (3 Müessese Müd.)	7	1 007 000 ha 10 070 km2	88 000.000 m2 88 km2	3 320 074 (T) 2 422 984 (S)	43 m3/gün 15 720 m3/yıl	2 016 000 kg/gün 2016 ton/gün
Külünkoğlu Madencilik San Tic Ltd. Şti.	1	120	60 000	10 000	-	15 000
Aşkaroğlu Madencilik İnş San ve Tic Ltd	1	200	3 200	9 956	-	8 000
Arı Ticaret	1	565	5 000	18 000	-	50
Milten Müteahhitlik	1	100	46 500	8 000	10	70
YKİ Karacimas Kömür İşletmeleri	2	392 5	24 000	40 150	-	25
PE-PA Pehlivanoğlu Madencilik İnş Taahhüt Tic.Ltd.Şti.	1	260	12 000	14 600	-	3 000
ZKİ Madencilik Orman Ürünleri Nak. Paz.	1	200	7 000	5 840	-	6 000
Erdogan DEMİR Kömür Alım-Satım Tic.	2	350	30 500	33 768	-	-
Kümesu Maden Nak San Tic Ltd.Şti	1	250	28 000	23 113	-	-
Uğur Madencilik San ve Tic A Ş	1	237 5	5 802	10 981	-	-
TOPLAM	12	* 2 675	* 222 002	* 174 408	* 10	* 32 145

Kaynak : TTK İstatistikleri ve Rödevans usulü üretim yapan firmaların Zonguldak Valiliği İl Çevre Müdürlüğüne buldukları beyanlarına göre düzenlendi.

AÇIKLAMA : (T) : Tüvenan Kömür
(S) : Satılabilir Kömür
(*) : Rödevans Karşılığı Üretimlerin Toplamı
Üretim Alanı : Yüzey Üretim Alanı

V- SONUÇ VE ÖNERİLER

2872 sayılı Çevre Yasası'na ilişkin olarak 07 Şubat 1993 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "ÇED Yönetmeliği" ile insanın doğaya vereceği zararların azaltılması amaçlanmıştır

ÇED araştırmasını önemli kılan olgulardan biri "Erken Davranma" ikincisi "Şeffaflık"tır Erken davranma, planlamadan önce "ÇED" in devreye sokulmasıdır Ve "doğru karar" almayı olanaklı kılar Şeffaflık ise yöre insanının karara katılımını ve bilgilmesini sağlar

Madencilik faaliyetleri insanın en eski ve ilk faaliyetlerindedir İnsanın, toplumun gönenci için kullanılan önemli bir araçtır Bu çalışmada madencilik faaliyetlerinin bütünüyle çevresel değerleri yok ettiği nedenleri ile yapılmaması gereken faaliyetler oldukları savunulmadı Çalışmada doğaya saygılı hukuki düzenlemelerin özünde insana duyulan saygının, geleceğe sahip çıkmanın kendisini oluşturduğu savunuldu Her türlü endüstriyel ve ekonomik faaliyetlerde "Fayda-Maliyet Analizleri"nin doğru ve kesin hatları ile açıklanması gerektiği, sosyal-hukuk düzeninde birbiri ile ilişkili yasaların çelişen durumlarının doğal değerlerin lehine ortadan kaldırılması gerekliliği vardır Çünkü "kaybolan yerine koymak" pratikte pek olanaklı görülmemektedir

Bu düşünceler ışığında;

1- 3213 Sayılı Maden Yasası'nda Maden Yasası'nın Uygulanmasına Dair Yönetmelik Metinlerinde, Maden Arama, Ön İşletme ve İşletme Ruhsatlarının verilmesinde "ÇED" sürecini başlatacak düzenlemeler yapılmalıdır

2- 07 Şubat 1993 tarihli "ÇED Yönetmeliği" sanayileşmenin engeli olarak görülmemeli ancak ÇED sürecinin yer seçiminden önce başlatılmasını sağlayacak biçimde revize edilmelidir Revize edilen 23 Haziran 1997 tarihli ÇED Yönetmeliği'nin 6. Madesinin "Bu yönetmelik kapsamına giren bir faaliyeti gerçekleştirmeyi planlayan gerçek ve tüzel kişiler her türlü teşvik, onay, izin ve ruhsat almadan önce; kamu yatırımları Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından yatırım programına alınmadan, özel kesim faaliyetlerinde uygulama projeleri uygulanmadan veya mevzii imar planı onaylanmadan önce, EK I'deki faaliyetler için ÇED Raporu, EK II'deki faaliyetler için ise ÇED Ön Araştırma Raporu hazırlamak, ilgili makamlara sunmak ve verilecek görüşe göre hareket etmeyle yükümlüdürler EK I'deki faaliyetler için ÇED Raporu hazırlanıp Bakanlıktan faaliyet hakkında olumlu görüş, EK II'deki faaliyetler için ise ÇED Ön Araştırma Raporu hazırlanıp Mahalli Çevre Kurulu'ndan faaliyet hakkında Çevresel Etkileri Önemsizdir kararı alınmadıkça bu faaliyetler için hiçbir teşvik, onay, izin ve ruhsat verilemez" hükmü ise yeniden gözden geçirilmelidir

3- Rödevans karşılığı üretim yapacak özel sektör ile TTK Genel Müdürlüğü'nce düzenlenen sözleşmelerde "Madenlerin Çevreye Duyarlı Olarak İşletilmesi" zorunluluğu getirilmelidir

4- Özellikle rödevans karşılığı üretim yapacak firmalardan faaliyetleri için ÇED raporu istenmeli ve faaliyet sahibinin raporunda belirttiği taahhütlerini yerine getirip getirmediği yeterince sorgulanmalıdır Maden işletmeciliği ülkenin doğal, tarihi, kültürel değerlerini tahrip etmeyecek biçimde yapılmak ve bu konuda alınan ve alınması gereken kararlara halkın katılımı sözde değil özde sağlanmalı, ÇED Süreci doğru olarak işletilmelidir Bunun için 3213 Sayılı Maden Yasası, 2872 Sayılı Çevre Yasası'na bağlı olarak yürürlüğe konulan "ÇED Yönetmeliği" ile çelişmeyecek şekilde revize edilmelidir Çünkü ÇED uluslararası düzeyde etkin bir çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınma aracı olarak kabul edilmektedir

KAYNAKLAR :

KURAL, O 1991 Kömür :3-4

3213 Sayılı Maden Yasası

2872 Sayılı Çevre Yasası

2818 Sayılı Maden Yasası

3867 Sayılı "Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşletilmesi Hakkındaki Kanun"

6974 Sayılı "Türkiye Kömür İşletmeleri Kanunu"

6909 Sayılı Maden Yasası

6831 Sayılı Orman Kanunu

16 6 989 tarih, 89/14248 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

5 Nisan 1995 tarihli "Orman Arazilerinin Tahsisi Hakkındaki Yönetmelik"

7 Şubat 1993 tarihli "ÇED Yönetmeliği"

23 Haziran 1997 tarihli "ÇED Yönetmeliği"

